

Міністерство освіти і науки України

**Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»**

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
ЗДОБУВАЧІВ ДРУГОГО (МАГІСТЕРСЬКОГО) РІВНЯ ВИЩОЇ
ОСВІТИ ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 053 ПСИХОЛОГІЯ З КУРСУ
«ПРАКТИКА КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ»**

Одеса – 2023

Методичні рекомендації до самостійної роботи здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти зі спеціальності 053 Психологія з курсу «Практика критичного мислення». Одеса, 2023. 32 с.

Розглянуто на засіданні кафедри загальної та диференціальної психології

Протокол від 19 січня 2023 року № 6

Схвалено науково-методичною комісією

Протокол від _____ 2023 року № ____

Рекомендовано до друку вченою радою Університету Ушинського

Протокол від _____ 2023 року № ____

Розробник:

Ю.Г.Черножук – кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри загальної та диференціальної психології Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

Рецензенти:

О.В. Кузнецова, кандидат психологічних наук, доцент, проректор з науково-педагогічної та соціально-гуманітарної діяльності КЗВО "Одеська академія неперервної освіти» Одеської обласної ради"

С.В. Ситнік, доктор психологічних наук, професор, завідувача кафедри теорії та методики практичної психології ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д.Ушинського

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Дисципліна «Практика критичного мислення» є вибіркоким компонентом освітньо-професійної програми для забезпечення загальних та спеціальних компетентностей магістрів спеціальності 053 «Психологія».

Мета навчальної дисципліни: «Практика критичного мислення» повинна допомогти магістрантам розвинути критичне мислення, виробити практичні навички проблемно-орієнтованого, раціонального, ефективного, мислення ознайомити їх з формами та прийомами раціонального пізнання, створити у них загальне уявлення про логічні методи та підходи, що використовуються в галузі їх професійної діяльності.

В результаті вивчення навчальної дисципліни «Методи психологічної допомоги» здобувачі повинні:

знати:

- історію та теоретичні підходи до вивчення критичного мислення;
- термінологію, структуру, функції та моделі критичного мислення;
- способи аналізу міркувань та висловлювань;
- технології публічних виступів;
- критерії обґрунтованості аргументації,
- види, структуру та правила обґрунтування доказів;
- особливості конструктивної і деструктивної критики;
- основні види та схему переконання;
- методи аналізу інформації,
- прийоми роботи з текстами;

вміти:

- відрізнити критичний спосіб мислення від інших форм інтелектуальної діяльності;
- використовувати різні моделі критичного мислення на практиці;
- користуватися оптимальними стратегіями і методами прийняття рішень;
- здійснювати критичний аналіз соціальних та професійних ситуацій;

- застосовувати аргументи;
- аргументовано захищати власну позицію у суперечці, спростовувати позицію опонента;
- правильно сприймати і аналізувати інформацію,
- володіти прийомами ведення дискусії і полеміки, навичками публічної промови і письмового викладу власної точки зору;
- відрізняти факти від припущень;
- перевіряти достовірність інформації;
- викривати «фейки» у пропаганді та рекламі.

Таблиця 1

Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	усьог	у тому числі					усьог	у тому числі				
		о	л	п	лаб	інд		с.р.	о	л	п	лаб
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Тема 1. Критичне мислення, як вид мислення	10	1	2			7	10	2	2			6
Тема 2. Склад і властивості критичного мислення	10	1	2			7	10		2			8
Тема 3. Критичне мислення і	11	2	2			7	11		2			7

пам'ять								2				
Тема 4. Критичне мислення і мовлення	11	2	2			7	11		1			10
Тема 5. Логічні міркування	10	2	2			6	10		1			9
Тема 6. Аналіз аргументації	10	2	2			6	10	2				8
Тема 7. Прийняття рішень	10	2	2			6	10		2			6
Тема 8. Мислення як перевірка гіпотез.	9	1	2			6	9		2			7
Тема 9. Розвиток навичок вирішення задач	9	1	2			6	9		2			5
Тема 10. Методи критичного мислення.	10	2	2			6	10	2	2			8
Тема 11. Психологічн	10	2	2			6	10		2			8

і основи діагностики і розвитку критичного мислення													
Разом за модулем 1	110	18	22			70	110	8	20				82
ІНДЗ	10				10							10	
Усього годин	120	18	22		10	70	120	8	20			10	82

ТЕМАТИЧНИЙ СУПРОВІД ОСНОВНИХ ПИТАНЬ КУРСУ

Тема 1. Критичне мислення, як вид мислення

Поняття про мислення. Розумові операції. Види мислення. Індивідуальні особливості мислення. Поняття про інтелект. Види інтелекту. Мислення та інтелект. Поняття про критичне мислення. Історія вивчення критичного мислення. Прийоми критичного мислення. Установка на критичне мислення і готовність до нього. Вікові особливості критичного мислення. Етапи та умови розвитку критичного мислення.

Тема 2. Склад і властивості критичного мислення

Ознаки критичного мислення. Склад критичного мислення. Властивості критичного мислення. Усвідомленість як системотвірна властивість критичного мислення. Рівні критичного мислення. Функції критичного мислення. Особливості критичного мислення. Проблеми критичного мислення. Когнітивні викривлення та їх подолання.

Тема 3. Критичне мислення і пам'ять

Види пам'яті. Процеси і закономірності пам'яті. Мнемонічні властивості особистості. Помилки пам'яті. Зв'язок пам'яті з критичним мисленням.

Тема 4. Критичне мислення і мовлення.

Функції мовлення. Види мовлення. Мовлення і мислення. Мовлення і мова. Мова і ментальність. Мовлення і спілкування. Слова та їхні значення. Мовлення як інструмент критичного мислення. Мовлення і судження. Розуміння як задача мовлення. Невербальні засоби впливу на аудиторію. Ефективні прийоми слухання. Рефлексивне і нереклексивне слухання. Підготовка виступу. Техніка виступу. Методи викладання матеріалу.

Тема 5. Логічні міркування

Лінійне упорядкування, Умовні судження. Комбінаторне міркування. Силологічні міркування. Вірогідні міркування. Міркування у повсякденному житті. Логічні міркування. Прийоми переконання і критики. Психологія доводів. Візуальна аргументація. Доказ і спростування. Види доказів. Помилки при обґрунтуванні. Основні види переконання. Схема переконання. Переконання і пропаганда.

Тема 6. Аналіз аргументації

Анатомія аргументації. Графічне зображення структури аргументації. Оцінювання сили аргументації. Психологія аргументів. Хибні аргументи. Різниця між думкою, обґрунтованим судженням і фактом. Візуальна аргументація. Способи зміни переконань. Навіювання. Принципи і правила ведення спору. Маніпулятивні прийоми ведення спору і захист від них. «Фейки» у пропаганді та рекламі та їх викриття.

Тема 7. Прийняття рішень

Методи і види прийняття рішень: Усвідомлення, інтерпретація і вибір

при прийнятті рішень. Суб'єкт прийняття рішень. Прийняття розумних рішень. Дискриптивні і прискриптивні процеси. Пастки при рішенні задач. Оцінка наслідків. Метод виключення. Підготовка робочого аркушу. Забов'язання і оцінки при прийнятті рішень.

Тема 8. Мислення як перевірка гіпотез.

Науковий спосіб перевірки гіпотез. Індуктивний та дедуктивний методи висування гіпотез. Робочі визначення. Залежна та незалежна змінні. Проблема кореляції. Помилки кореляції. Самопрограмування. Окулярні вірування і паронормальні явища.

Тема 9. Розвиток навичок вирішення задач

Структура задачі. Стадії вирішення задачі. Чітко і нечітко поставлені задачі. Планування і поставлення задачі. Стратегія вирішення задач. Труднощі при рішенні задач.

Тема 10. Методи критичного мислення.

Метод Сократа (маєвтика). Метод «Визначення понять через род і вид». Метод «Читання з маркуванням». Метод «Бортовий журнал». Метод «Дерево припущень». Метод «Картографування тексту». Метод «Концептуальна таблиця». Метод «Подвійний щоденник». Метод «Асоціативний кущ». Метод «Ромашка Блума». Метод «Кубик Блума». Метод «Згортання інформації (сенквейн)». Метод «Розгортання інформації (кластер) ». Метод «Мозковий штурм». Метод «Техніка проведення дискусії». Метод «Написання есе».

Тема 11. Психологічні основи діагностики і розвитку критичного мислення

Методики і процедури діагностики критичного мислення. Адаптивний тест критичного мислення Л.Старкі. Процедури «Чи володієте ви критичним

мисленням», «Наскільки добре ви володієте критичним мисленням?» «Перевірте рівень критичного мислення», «Фейк» чи не «фейк» та ін. Технології розвитку критичного мислення. Тренінги критичного мислення.

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ФОРМИ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Самостійна робота здобувачів вищої освіти з дисципліни «Практика критичного мислення» планується загальними зусиллями педагога і здобувача вищої освіти і виконується у таких формах:

- попереднє ознайомлення з матеріалами лекцій;
- підготовка та участь в семінарських заняттях;
- складання короткого довідника з дисципліни, що вивчається;
- складання психологічних портретів осіб з різним рівнем критичного мислення;
- складання міні-доповідей та презентацій матеріалу на практичних заняттях;
- написання есе за темами, що запропоновані викладачем, або самими магістрантами;
- складання навчальних тез;
- робота з рекомендованою літературою;
- підготовка до модульного контролю та заліку тощо.

Упродовж вивчення дисципліни викладач організує поточний контроль за самостійною учбовою діяльністю здобувачів вищої освіти, допомагає їм індивідуальними та груповими консультаціями, надає довідковий та психодіагностичний матеріал, всіляко сприяє активізації їхнього навчання.

Активна самостійна робота магістрантів можлива тільки тоді, коли вони розуміють, що головним її результатом є не оцінка, яку поставить викладач під час іспиту або заліку, а опанування майбутньої професії. Тому завдяки самостійним зусиллям під час вивчення дисципліни «Практика критичного мислення» здобувач вищої освіти вдосконалює раніше отримані навички роботи з літературою та іншими джерелами інформації,

переконається в необхідності постійно підвищувати власну професійну кваліфікацію, навчається самостійно виробляти знання, в нього розвиваються навички критичного мислення, вміння користуватися методами його діагностики та технологіями розвитку.

Самостійна робота має різні форми, що реалізується у процесі різних видів занять (лекційні, практичні, семінарські).

Магістранти виробляють або вдосконалюють отримані раніше навички критичного сприйняття інформації, постановки запитань, дискусії з викладачем та товаришами по академічній групі. Під час самостійної роботи вони опановують історію та теоретичні підходи до вивчення критичного мислення та пов'язану з ним термінологію; навчаються аналізувати міркування та висловлювання людей; оволодівають технологіями публічних виступів; методами аналізу інформації, прийомами роботи з текстами; навчаються розуміти особливості конструктивної і деструктивної критики; відрізнити критичний спосіб мислення від інших форм інтелектуальної діяльності; користуватися різними стратегіями і методами прийняття рішень; застосовувати аргументи; володіти прийомами ведення дискусії і полеміки тощо.

Таблиця 2

Теми практичних занять

№ теми	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	<i>Семінар</i> «Критичне мислення, як вид мислення»	2	2
2	<i>Семінар</i> «Критичне мислення і пам'ять»	2	2
3	<i>Вирішення практичних завдань</i> «Логічні міркування».	2	2
4	<i>Вирішення практичних завдань</i> «Аналіз аргументації»	2	
5	<i>Семінар</i> «Критичне мислення і мовлення»	2	2

6	Семінар «Мислення як перевірка гіпотез»	2	2
7	Тренінг «Розвиток критичного мислення»	2	2
8	Діагностування «Методи критичного мислення».	2	2
9	Тренінг «Прийняття рішень»	2	2
10	Дискусія: «Окультні вірування і паранормальні явища»	2	2
11	Тренінг «Захист від маніпуляцій»	2	2
Разом		22	20

На практичних заняттях з «Практики критичного мислення», використовується фронтальне та індивідуальне опитування, учбові дискусії, робота в групах (командах), брейн-стормінг, кейс-метод, тренінг тощо. Під час занять виявляють себе здатність до критичного мислення здобувачів вищої освіти, їхня активність, здатність правильно формулювати та захищати власну позицію, здібності до індивідуальної та групової роботи тощо.

Таблиця 3

Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість	Кількість	Форми контролю
		годин денна	годин заочна	
1	Критичне мислення, як вид мислення	6	7	Індивідуальна, групова співбесіда усне
2	Особливості критичного мислення	6	7	
3	Критичне мислення і пам'ять	6	7	
4	Критичне мислення і мовлення	6	7	
5	Логічні міркування	6	7	
6	Аналіз аргументації	6	7	

7	Мислення як перевірка гіпотез	6	7	опитування, перевірка практичних завдань, залік
8	Прийняття рішень	6	7	
9	Розвиток навичок вирішення задач	6	7	
10	Методи критичного мислення	6	7	
11	Психологічні основи діагностики і розвитку критичного мислення	10	12	
Разом		70	82	

Поза-аудиторна робота під час вивчення дисципліни «Практика критичного мислення» передбачає використання самостійної та індивідуальної роботи., Ці форми роботи сприяють розвитку критичності мислення, формують уміння шукати і знаходити необхідні джерела інформації, аналізувати їхній зміст. Подібно до практичних занять поза-аудиторна робота розширює, поглиблює та закріплює знання, отримані студентами під час лекцій.

В курсі «Практика критичного мислення» поза-аудиторна робота передбачає пошук та аналіз першоджерел; написання та презентація коротких рецензій на них; підготовка міні-довідей; створення есе за темами, що запропоновані викладачем, або самостійно обрані магістрантами, складання психологічних портретів клієнтів з різними індивідуально-психологічними особливостями; створення короткого довідника з дисципліни, що вивчається тощо.

Таблиця 4

Індивідуальні навчально-дослідні завдання (ІНДЗ)

№ з/п	Тематика	Кількість годин	
		Денна	Заочна
1	Показати й проаналізувати розвиток критичного		

	мислення за віком		
2	Провести аналіз різних засобів пропаганди та їхнього блокування за допомогою критичного мислення		
3	Підготувати доповідь на тему «Критичне мислення та комерційна реклама»		
4	Показати і проаналізувати зв'язок між критичним мисленням і пам'яттю		
5	Показати й проаналізувати зв'язок між критичним мисленням і мовленням		
	Разом	10	10

. Творча робота виявляє себе насамперед під час виконання індивідуальних навчально-дослідних завдань. Їхнє використання дозволяє розвивати інтелектуальну сферу особистості, творчі здібності, формувати орієнтацію на постійне самовдосконалення.

Тестові завдання для перевірки знань та вмінь здобувачів з дисципліни «Практика критичного мислення»

Важливим показником ефективності самостійної роботи здобувачів за навчальною дисципліною «Практика критичного мислення» є результати виконання «тестів досягнень». Користуючись ними можна, наприклад, перевірити рівень знань та вмінь магістрантів з дисципліни, що вивчається.

Завдання представлені на двох рівнях. На першому здобувачі повинні продемонструвати знання, які отримали в результаті вивчення дисципліни «Практика критичного мислення», на другому – вміння вирішувати задачі на критичне мислення.

Рівень 1.

1. Дедукція – формулювання гіпотези, що базується на спостереженнях.

а. так; б. ні

2. Пам'ять, існування якої людина не усвідомлює:

а. метапам'ять

б. імпліцитна пам'ять

в. декларативна пам'ять

г. оперативна пам'ять

3. Раціоналізація – використання у спорі тільки раціональних аргументів

а. так; б. ні

4. Теорія когнітивного дисонансу базується на положенні про те, що людям потрібна внутрішня узгодженість переконань, установок та дій.

а. так; б. ні

5. Звернення, в якому єдиною підтримкою висновка є чиясь необґрунтована думка:

а. порочне коло

б. зниження

в. рекомендації

г. контраргумент

б. Аргументація, де представлені лише дві точки зору:

а. хибна дихотомія

б. порочне коло

в. зниження

г. дуплет

7. Психологічна реактивність – необдумане прийняття рішень.

а. так; б. ні

8. Графічний систематизатор

а. ієрархія

б. понятійна схема

в. прототип

г. звуки мови що вимовляється.

9. Дві або кілька посилок, які використовуються для валідного умовиводу:

а. силогізм

б. паралелізм

в. дуплет

г. консеквент

10. Будь яке емпіричне правило, що використовується для вирішення проблеми називається «евристикою».

а. так; б. ні

11. Фреймінг – формулювання запитання, що вже передбачає певну відповідь.

а. так; б. ні

12. Психологічна реактивність – спротив, що виникає при обмеженні свободи думки.

а. так; б. ні

13. Будь яке емпіричне правило, що використовується для вирішення проблеми, називається «евристикою»

а. так; б. ні

14. Певну точку зору пов'язують з бажаною точкою зору або особистістю, щоб створити сприятливе враження:

а. континуум

б. асоційована чеснота (добродетель)

в. асоційована вина

г. консеквент

15. Судження, з яких можна вивести логічні висновки:

а. критичні

б. силогічні

в. умовні

г. тенденційні

16. Пам'ять, завдяки якій люди запам'ятовують таблицю множення:

а. епізодична

б. семантична

в. інтенсивна

г. декларативна

17. Раціоналізація – тенденційний аналіз аргументації.

а. так; б. ні

18. Індукція – формулювання висновків, що логічно випливають з даних посилок.

а. так; б. ні

19. Память. що потребує використання мнемічних прийомів:

а. проспективна

б. ретроспективна

в. інтенсивна

г. декларативна

20. "Поверхнева структура":

а. блок-схема

б. смисловий компонент мови

в. прототип

г. звуки мови, що вимовляються.

21. Реіфікація – поводження з певною ідеєю, ніби вона є матеріальним об'єктом.

а. так; б. ні

22. Епізодична пам'ять:

а. пам'ять про те, що з нами було

б. пам'ять що дозволяє довго зберігати певний матеріал

в. пам'ять, що зберігає певний матеріал упродовж нетривалого часу

г. метапам'ять

23. Певну точку зору пов'язують з бажаною точкою зору або особистістю, щоб створити благоприємне враження

а. континуум

б. асоційована чеснота

в. асоційована вина

г. консеквент

24. Мисленеві процеси, що базуються на плануванні мисленєвих операції:

а. процеси критичного мислення

б. процеси метапізнання

в. процеси скерованого мислення

г. виконувані процеси

25. Пам'ять, існування якої людина не усвідомлює:

а. метапам'ять

б. імпліцитна пам'ять

в. декларативна пам'ять

г. оперативна пам'ять

26. Знання, які легко вербалізувати:

а. довготривала пам'ять

б. імпліцитна пам'ять

в. декларативна пам'ять

г. оперативна пам'ять

27. Чи однакові за змістом поняття «метапізнання» та «усвідомлення»?

а. так; б. ні

28. Знання власних мисленєвих процесів:

а. критичне мислення

б. метапізнання

в. некероване мислення

г. усвідомлення

29. Чи однакові за змістом поняття «критичне мислення» та «скероване мислення»?

а. так; б. ні

30. Експліцитна пам'ять:

а. пам'ять про те, що з нами було

б. пам'ять що дозволяє довго зберігати певний матеріал

в. пам'ять, що зберігає певний матеріал упродовж нетривалого часу

г. пам'ять, яку людина усвідомлює

Рівень 2

Тест Л. Старкі

1. Ти провів успішний пошук роботи, і тепер у тебе є три різні пропозиції на вибір. Що ти можеш зробити, щоб ретельно вивчити своїх потенційних роботодавців? (Познач все, що підходить)

- а. досліджувати їх веб-сайти
- б. переглянути новини, щоб з'ясувати, чи згадуються в них дані компанії
- с. дослідити їхнє фінансове становище
- д. поговорити з тими людьми, які вже працюють на ці компанії

2. Кожен понеділок твій викладач проводить тест із заданого на вихідні матеріалу для читання з його предмета. Оскільки у середньому він вимагає читати не менше 50 сторінок підручника, то на контрольні питання відповісти важко, і досі ти ще не отримував добрих оцінок за такі тести. Яку відповідь можна вважати найкращою ідеєю для вирішення проблеми та покращення твоїх оцінок?

- а. попросити викладача давати завдання раніше за тиждень
- б. витратити більше часу в суботу та в неділю на читання та вивчення
- с. вставати на годину раніше у понеділок вранці, щоб ще раз пробігтися очима за текстом

- d. добре спати вночі та щільно снідати вранці перед тестом

3. Який висновок є найкращим для судження, яке починається: «вісім чоловік у моєму класі...»?

- a. люблять тефтелі, отже, і мені слід їх любити
- b. живуть у квартирах у південній частині міста, тому я теж мушу там жити
- c. хто готувався за записами Йорга, отримали трійки, тому я теж її отримаю
- d. тим, хто вже зустрічався з новим директором школи, він сподобався, тому мені він також сподобається

4. Що із запропонованого нижче НЕ є прикладом техніки умовляння?

- a. Джинси тигрового забарвлення можна придбати у твоєму місцевому гіпермаркеті.
- b. Найкращі з найкращих матерів готують консервованій чилі Лонгхорн
- c. «Голосуйте за мене, і я обіцяю вам покращити наші школи. Мій противник хоче лише скоротити шкільний бюджет!
- d. Наші шини не тільки краще виглядають, а й їдуть також

5. Що є обґрунтованим судженням?

- a. Мені наснилося, що я отримав трійку за тест з біології, а потім це сталося наяву. Якщо я хочу отримати наступну оцінку краще, потрібно, щоб мені наснилося більш сприятливий сон.
- b. Бет хотіла краще водити машину, тому вона пішла на уроки водіння та вивчила керівництво з автомобілів. Вона справді почала краще водити машину.
- c. Після сильного штормового вітру минулого жовтня все листя впало з дерев. Тоді я дізнався, що вітер – це те, що змушує листя опадати.
- d. Коли Макс зрозумів, що застудився, він почав приймати Coldrex. Через чотири дні він відчув себе набагато краще завдяки Coldrex'у.

6. Ти намагаєшся вирішити, який автомобіль купити. Ти будуєш діаграму, яка порівнює двомісний спортивний автомобіль, дводверний седан та міні-позашляховик у трьох категоріях. Що не є прийнятним критерієм вибору цієї категорії?

- a. ціна
- b. пробіг автомобіля на одиницю витрати палива (за милі)
- c. тиск у шинах
- d. місткість багажника

7. Яка відповідь найбільш точно уявляє ситуацію, в якій рішення прийнято під впливом емоцій?

- a. Ти ненавидиш зиму, тому, хоч це занадто дорого для тебе, ти обираєш відпустку на Багамах.
- b. Школа закривається після загрози застосування бомби.
- c. Дохід твоєї компанії за третій квартал виявився набагато вищим, ніж його передбачали.
- d. Тобі потрібен новий міксер, тому ти переглядаєш усі оголошення у своїй газеті та купуєш його, коли він виставляється на розпродажі.

8. У якому разі найкраще варто провести дослідження, сходивши до бібліотеки, а не шукати в Інтернеті?

- a. Ти пишеш звіт про нещодавні рішення Верховного суду США.
- b. Ти хочеш вивчити історію зростаючої (результативної) акції, яку збираєшся придбати.
- c. Тобі потрібно порівняти відсоткові ставки за кредитною карткою.
- d. Ти хочеш більше дізнатися про старі стежки через ліс у твоєму місті.

9. Ти читаєш новину в газеті про переговори щодо зарплати, в яких беруть участь працівники громадського транспорту. Працівники погрожують завтра влаштувати страйк, якщо їхні вимоги підвищити заробітну плату та покращити пільги не будуть задоволені. Що з наведеного нижче представляє висновок з цього сценарію?

- a. Премії зі страхування здоров'я дуже дорогі.
- b. За кілька тижнів ціна на бензин спровокує підвищення цін на квитки.
- c. Людям, які їздять автобусом, слід шукати можливу транспортну альтернативу.

- d. Роботодавцям ніколи не подобається задовольняти вимоги щодо зарплати.

10. Що не так у цьому судженні?

«Ти думаєш, що нам потрібні нові правила щодо контролю забруднення повітря? Я вважаю, що в нас і так надто багато правил. Політики тільки й люблять, що затверджувати нові обмеження та контролювати нас ще більше, ніж вони вже роблять. Це гнітить. Безперечно, нам не потрібні жодні нові правила».

- a. Той, хто говорить, не піклується про навколишнє середовище.
- b. Той, хто говорить, змінив тему розмови.
- c. Той, хто говорить балотується на політичну посаду.
- d. Той, хто говорить, нічого не тямить у проблемі забруднення навколишнього середовища.

11. На що НЕ слід покладатися, коли ти формуєш оцінну думку?

- a. інтуїція
- b. здоровий глузд
- c. плітка
- d. минулий досвід

12. Що НЕ є вагомим (валідним) судженням?

- a. Є шість банок консервованих помідорів у коморі та ще чотирнадцять банок у підвалі. В його будинку більше немає банок з помідорами. Тому в його будинку є лише двадцять банок консервованих помідорів.
- b. Усі ті, хто вчора рухався федеральною автострадою в північному напрямку, запізнилися на роботу. Фейт була на федеральній автостраді. Фейт запізнилася на роботу.
- c. Хуан живе або в Канзас-Сіті, в Канзасі, або в Канзас-Сіті, Міссурі. Якщо він живе у Канзасі, то він – американець.
- d. Нікому, хто їсть у кафетерії, не подобається піца. Мій бос їсть у кафетерії. Із цього випливає, що їй не подобається піца.

13. Яке твердження представляє оцінне судження замість (опису) факту?

- a. Моя презентація була чудова. Я впевнений, що мій бос підвищить мене тепер.
- b. Моя презентація була чудова. Усі клієнти сказали мені, що їм сподобалося.
- c. Моя презентація була чудова. Вона заслужила на премію від керівництва.
- d. Моя презентація була чудова. Це було зазначено саме так на моїй атестації.

14. Твоя мрія провести літо в Індонезії. Після деякого аналізу інформації ти вирішив, що для цієї поїздки необхідно 6 тисяч доларів. Яка відповідь є найкращим варіантом для постановки мети, щоб твоя мрія стала реальністю?

- a. Скоротити поточні витрати (понад життєво необхідні) на 200 \$ на місяць і економити гроші.
- b. Попросити у членів сім'ї та друзів безоплатну грошову допомогу.
- c. Продати свій автомобіль та використовувати гроші на фінансування поїздки.
- d. Знайти більш розумний з фінансової точки зору напрямок для своєї літньої поїздки.

15. Що не так у такому судженні?

Америка - кохай її, або вали звідси!

- a. Немає нічого невірною в цьому судженні.
- b. Воно має на увазі, що якщо ти їдеш з країни на канікули, ти її не любиш.
- c. Воно не говорить тобі про те, як її любити.
- d. Воно пропонує лише два варіанти, коли фактично існує ще багато інших.

16. Яка з цих ситуацій НЕ потребує вирішення проблеми?

- a. Після того, як тобі привезли новий комп'ютер додому, ти виявив, що в коробці немає миші.
- b. Коли тобі повернули твої малюнки, ти виявив, що вони не твої.
- c. Усі у твоїй команді хочуть влаштувати свято у Бургер Паласі, але ти їв там лише вчора увечері.

- d. Бос просить тебе закінчити звіт до завтрашнього ранку, але сьогодні день народження твого сина, а ти обіцяв, що візьмеш його сьогодні ввечері на футбол.

17. Який варіант веб-сайту, швидше за все, надає найоб'єктивнішу інформацію про Авраама Лінкольна?

- a. www.members.aol.com/LeeV/Lincolnlover.html: домашня сторінка професора історичних наук, який написав книгу про президентство Лінкольна.

- b. www.southerpower.org/assassinations: сайт Конфедеративної групи про відомі політичні вбивства, на якому більшість сторінок присвячено Лінкольному.

- c. www.lincolndata.edu: сайт групи збереження історичної спадщини, яка зберігає все листування Лінкольна.

- d. www.alincoln-library.com: президентська бібліотека в Спрінгфілді, Іллінойс, присвячена біографії шістнадцятого президента.

18. Що є найбільш імовірною причиною наступного:

«Наша хокейна команда була непереможною цього сезону».

- a. Інші команди не мають нової хокейної амуніції.

- b. Ми маємо нового тренера, який посилено працює з нашою командою.

- c. Деякі учасники нашої команди були у хокейному таборі протягом літа.

- d. Я одягав свій щасливий светр перед кожною домашньою грою.

19. Що неправильно в «логіці» нижченаведеного твердження?

«Як ви можете вірити його свідченням? Він же засуджений злочинець!»

- a. Факт, що людина, яка дає свідчення, була визнана винною у злочині, не означає, що ця людина бреше.

- b. Засуджений злочинець не може свідчити у суді, який діє за нормами загального права.

- c. У того, хто говорить, є упередженість проти злочинців.

- d. Він, очевидно, не відвідував юридичну школу.

20. Факти показують, що люди, які живуть в Антарктиці, одержують вищі бали в опитуваннях про щастя, ніж люди, які живуть у Флориді. Який найкращий висновок можна зробити на підставі цих даних?

- a. Флоридці стали б щасливішими, якби вони переїхали в Антарктику.
- b. Люди в холоднішому кліматі щасливіші, ніж люди в теплішому кліматі.
- c. В Антарктиці живуть лише щасливі люди.
- d. Найімовірніше, люди в Антарктиці, які набрали багато балів у опитуваннях про щастя, люблять сніг.

21. Що з наведеного нижче є обґрунтованим аргументом?

- a. Я отримав чудово за тест. Вчора вночі я дуже втомився, незважаючи на те, що я лише навчався. Щоб і надалі отримувати відмінні оцінки, мені треба припинити так посилено вчитися.
- b. Твій автомобіль погано їде. Ти нещодавно звертався до нового механіка, коли тобі потрібно було замінити олію. Б'юся об заклад, що він – причина твоїх автомобільних проблем.
- c. Я не пилюсосив уже кілька тижнів. У мене з'явилося багато пилу та бруду по всій підлозі, а моя алергія загострилася. Якщо я хочу, щоб будинок був чистіший, я повинен частіше пилюсосити.
- d. Boston Red Sox не перемагали у світових серіях майже сто років. У 2003 році вони виграли плей-офф Американської ліги. Red Sox незабаром знову програє у світовій серії.

Прочитай абзац і дай відповідь на два наступні питання.

Я завжди знала, що хочу стати морським біологом. У віці шести років батьки привели мене до акваріума, і це мене зачепило. Але тільки в коледжі я вирішила спеціалізуватися на океанографії після того, як отримала роботу на дослідному рейсі по океану. Поїздку спонсорувала Служба Дослідження Планктону, а наша мета полягала в тому, щоб зібрати якомога більше різних типів мікроскопічних рослин і тварин, наскільки це було можливо, щоб зрештою дізнатися, чи впливає і як зростання чисельності рибалок на морську екосистему. Наша група була поділена на дві команди, кожна була

відповідальна за збирання різних видів планктону. Робота з фітопланктоном, особливо із синьо-зеленими водоростями, була чудова. Ми вимірювали хлорофіл у воді, щоб визначити, де і в якій кількості був фітопланктон. Працювалося добре, бо вода була дуже прозора, без осаду і без забруднювачів.

22. Що таке фітопланктон?

- a. інша назва хлорофілу
- b. мікроскопічна рослина
- c. мікроскопічна тварина
- d. вид риби

23. Автор каже, що її дослідницька група з'ясовувала, чи призвело зростання чисельності рибалок у зоні досліджень

- a. до позитивного впливу на місцеву економіку.
- b. до вичерпання ресурсів постачання риби.
- c. до збільшення роботи для морських біологів.
- d. до негативного впливу на здоров'я навколишніх вод.

24. Ти хочеш продати свій автомобіль трирічної давності та купити новий. Який вебсайт швидше за все надасть найкращу інформацію як продати машину?

- a. www.autotrader.com: отримай останню оцінку та огляди для нових та вживаних машин; корисні поради щодо підвищення ціни.
- b. www.betterbusinessbureau.org: надає безкоштовну споживчу та бізнес-освіту; проконсультуйтеся з нами, перш ніж почати свій новий бізнес!
- c. www.newwheels.com: досліджуйте кожну деталь та модель останніх пропозицій Детройту.
- d. www.carbuyingtips.com: все, що ти повинен знати, перш ніж купити новий автомобіль.

25. Яке з цих пояснень є найслабшим?

- a. Ціни на бензин настільки високі, що багато людей більше не вирушатимуть у поїздки на далекі відстані.

- b. Завтра я не зможу вдягнути свою нову сорочку, бо вона зараз у пранні.
- c. Домашня робота Жозе була готова до терміну, оскільки він здав її вчасно.
- d. Цього року ми не маємо нових підручників, бо шкільний бюджет скоротили.

26. Яка з цих проблем є найсерйознішою?

- a. Твій професор хворий і пропустить заняття вранці саме тоді, коли ти збирався скласти серйозний іспит.
- b. Ти втрачаєш частину свого розкладу справ і забуваєш підготуватися до серйозного іспиту.
- c. Ти не можеш знайти одну книгу, за якою тобі потрібно підготуватися до серйозного іспиту.
- d. Важливий іспит виявився набагато складнішим, ніж ти припускав, туди входять питання, з яких ти не готувався.

27. Який із цих аргументів є найважливішим для оцінки інформації, знайденої в Інтернеті?

- a. Автори, що публікуються в Інтернеті, зазвичай менш кваліфіковані, ніж ті, які публікуються в паперових виданнях.
- b. Інтернет-автори зазвичай упереджені.
- c. Будь-хто може опублікуватись в Інтернеті; немає гарантії в тому, що те, що ти читаєш, правдиве чи об'єктивне.
- d. Інформація, знайдена у пресі, майже завжди точніша, ніж знайдена в Інтернеті.

28. Що не так у такому судженні?

«Нам не слід змінювати систему оцінок на використання цифр замість літер. Потім, знаєте, вони заберуть наші імена і звертатимуться до нас за номерами!»

- a. Висновок є надмірним.
- b. Немає нічого невірного в цьому судженні.
- c. Учні не повинні брати участь в обговоренні щодо типу класифікаційної системи їхньої школи.

- d. Судження не пояснює, чому вони хочуть позбавитися літерних оцінок.
29. У чому справді полягає проблема, а не просто якась її вторинне слідство?
- a. Твій банк стягує плату у розмірі 40 \$ за повернені чеки.
 - b. Ти виписав чек у продуктовому магазині, але ти не маєш грошей, щоб забезпечити його грошовим покриттям.
 - c. Щомісяця ти витрачаєш більше грошей, ніж заробляєш.
 - d. Минулого місяця ти заплатив 120 \$ у стягненнях за поверненим чеком твоєму банку.
30. Яка фраза є прикладом гіперболи?
- a. В ідеальному світі не було б жодної війни.
 - b. Це обладнання налякало б і шкіру кішки.
 - c. Ти не найкращий кухар у світі.
 - d. Він їздить майже так само швидко, як професійний гонщик.

**Питання до заліку з дисципліни «Практика критичного мислення»
для здобувачів вищої освіти за спеціальністю 053-Психологія**

1. Поняття про критичне мислення
2. Історія вивчення критичного мислення.
3. Загальна характеристика особливостей критичного мислення.
4. Ознаки критичного мислення.
5. Етапи розвитку критичного мислення
6. Установка на критичне мислення і готовність до нього.
7. Склад критичного мислення.
8. Властивості критичного мислення.
9. Усвідомленість як системотвірна властивість критичного мислення.
10. Рівні критичного мислення.
11. Функції критичного мислення.
12. Память (запам'ятовування збереження, відтворення)
13. Память як посередник когнітивних процесів

14. Мнемоніка.
15. Метапам'ять
16. Помилки пам'яті.
17. Зв'язок пам'яті з критичним мисленням.
18. Думка і мова.
19. Слова та їхні значення.
20. Мова як інструмент критичного мислення.
21. Мова і судження.
22. Розуміння як задача мови.
23. Силологічні міркування.
24. Прийоми переконання і критики.
25. Психологія доводів.
26. Візуальна аргументація.
27. Доказ і спростування.
28. Види доказів.
29. Помилки при обґрунтуванні.
30. Основні види переконання.
31. Схема переконання.
32. Анатомія аргументації.
33. Оцінювання сили аргументації.
34. Психологія аргументів.
35. Неправдиві аргументи.
36. Різниця між думкою, обґрунтованим судженням і фактом.
37. Візуальна аргументація.
38. Способи зміни переконань.
39. Навіювання.
40. Принципи і правила ведення спору.
41. Маніпулятивні прийоми ведення спору і захист від них.
42. Науковий спосіб перевірки гіпотез.
43. Індуктивний та дедуктивний методи висування гіпотез.

44. Самопрограмування.
45. Окулътні вірування і паронормальні явища.
46. Чинники, що впливають на міркування про вірогідність та невизначеність.
47. Суб'єктивна вірогідність.
48. Прийняття вірогідних рішень.
49. Прогнози на основі об'єднання інформації.
50. Методи і види прийняття рішень:
51. Усвідомлення, інтерпретація і вибір при прийнятті рішень.
52. Суб'єкт прийняття рішень.
53. Прийняття розумних рішень.
54. Дискриптивні і прискриптивні процеси.
55. Пастки при рішенні задач.
56. Оцінка наслідків.
57. Метод виключення.
58. Підготовка робочого аркушу.
59. Когнітивний дисонанс.
60. Оцінка «заднім числом».

ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Задніпрянець І. Технологія розвитку критичного мислення.
<http://chervonakalina.ucoz.com/>
2. Конверський А.Є. Критичне мислення. Підручник для студентів навчальних закладів вищої освіти усіх спеціальностей. Київ: Центр навчальної літератури, 2019. 340 с
3. Критичне мислення: сутність, пошуки, досвід.
http://www.slideshare.net/metod_1/ss-43423651
4. Кулеба Д. Війна за реальність. Як перемагати у світі фейків, правд та спільнот. Київ: #книголав, 2019. 384 с.

5. Пометун О. Урок, що розвиває критичне мислення. 70 методів в одній книзі. Електронна книга. <http://www.nbuu.gov.ua/>
6. Пометун О. та ін. Основи критичного мислення. Навч. посібн. для учн. 10 (11) кл. загальноосв. навч. закл. <http://www.nbuu.gov.ua/>
7. Почепцов Г. Когнітивні війни. Харків: Фоліо, 2019. 314 с.
8. Терно С. Критичне мислення – сучасний вимір суспільствознавчої освіти <http://www.nbuu.gov.ua/>
9. Тягло О. В. Критичне мислення. Навчальний посібник. <http://www.nbuu.gov.ua/>
10. Технологія розвитку критичного мислення. <http://mir.zavantag.com/matematika/574749/index.html>
11. Халперн Д. Психологія критического мышления. <http://www.nbuu.gov.ua/>
12. Харченко Н. Розвиток критичного мислення. Київ: Шкільний світ. 2018. 120 с.

Допоміжна

1. Аналітичне мислення змушує людей сумніватися у вірі. <http://www.mytraf.in.ua/>
2. Гудмен М. Злочини майбутнього. Харків: Фабула, 2019. 592 с.
3. Девіс Н. Новини пласкої Землі. <http://www.nbuu.gov.ua/>
4. Діксіт А., Нейлбафф Дж. Мистецтво стратегії. Львів: Вид-во Старого Лева, 2019. 616 с.
5. Канеман Д. Мислення швидке та повільне. Київ: Наш формат, 2017. 488 с..
6. Млодінов Л. Гнучкість. Пластичне мислення в епоху змін. Київ: КМ-БУКС, 2019. 272 с
7. Рослінг А. та ін. Фактологія. 10 хибних уявлень про світ. Київ: Наш формат, 2019. 320 с.
8. Сломен С., Фернбах Ф. Ілюзія знання. Київ: Yakaboo Publishing, 2018. 344 с.
9. Стівенс-Давідовіц С. Усі брешуть, але інтернет знає твої думки. Київ: Fund K., 2018.

10. Талеб Н. Шкура у грі. Київ: Наш формат, 2019. 304 с.
11. Тіторенко М. Комунікація від нуля. Есе для Мані. Львів: Вид-во Старого Лева, 2019. 232 с.
12. Філіпс Т. Людство. Стисло про те, як ми все про**али. Київ: КМ-БУКС, 2019. 288 с.
13. Черножук Ю.Г. Інтелект шахістів: диференційний аналіз. *Науковий вісник МНУ ім. В.О.Сухомлинського*. № 2 (20). 2018. С. 85 – 90.
14. Черножук Ю.Г., Узун І.М. Емоційний інтелект майбутніх педагогів з різним рівнем тривожності. *Наука і освіта*. № 2. 2020. С.44-50.
15. Черножук Ю.Г., Узун І.М. Психологічні інгібітори інтелекту майбутніх педагогів. *Наука і освіта*. № 1. 2021. С.12-19.

Інформаційні ресурси

1. Міністерство освіти і науки України: офіційний сайт.
2. URL : <http://www.mon.gov.ua>
3. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського : офіційний сайтURL : <http://www.nbuv.gov.ua/>
4. Одеська національна наукова бібліотека : офіційний сайт. URL : <http://odnb.odessa.ua/>.
5. Бібліотека Університету Ушинського : офіційний сайт. URL : <https://library.pdpu.edu.ua/>